

Szloboda-Kovács Emese

HOGYAN LEGYÉL HANG-ERŐS

MÓRA KÖNYVKIADÓ

Minden jog fenntartva, a kiadvány egészének vagy bármely részének a kiadó írásos engedély nélküli sokszorosítása, másolása, egyéb engedélyköteles felhasználása – beleértve a kiadvány digitalizálását és ily módon történő többszörözését, nyilvánossághoz közvetítését – szigorúan tilos!

© Szloboda-Kovács Emese, 2024

© Vigovszky Rita, 2024

© Móra Könyvkiadó, 2024

A kiadó könyveit kedvezménnyel
megrendelheti webáruházunkban:

www.mora.hu

MÓRA KÖNYVKIADÓ – 1950 óta családtag
*Az 1795-ben alapított Magyar Könyvkiadók
és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja*

ISBN 978 963 603 611 9

Kiadja a Móra Könyvkiadó Zrt.,
Janikovszky János elnök-vezérigazgató
Felelős szerkesztő: Török Ágnes
Szerkesztő: Hollósi Nikolett
Grafika: Vigovszky Rita és Szloboda Szilárd
Tipográfia és nyomdai előkészítés: Sólyom Melinda

E-mail: mora@mora.hu • Honlap: www.mora.hu

Készült a Generál Nyomda Kft.-ben
Felelős vezető: Hunya Ágnes

AJÁNLÁS

Valószínűleg mindannyiunkkal megesett már, hogy felszállva egy vonatra vagy egy villamoson utazva egy éppen osztálykiránduláson levő gyerekcsoporttal akadtunk össze, akik pillanatok alatt belakták a járművet, és vidám felszabadultsággal próbálták egymást túlkiabálva megosztani az élményeiket. De hallhattunk családi veszekedést, dühösen reklamáló megrendelőt, vagy valakit, aki a főnökét hívja, megnyugtató, hogy mindjárt beér, pedig még igen messze jár. Mindezekkel ugyanaz a baj: ezek a felnőttek éppúgy, mint a gyerekek, nem tudják, hogy mikor milyen hangerőt illik használni.

Szloboda-Kovács Emese fejlesztő munkafüzetének témaválasztása éppen ezért nagyon szerencsés. A hangerő-szabályozás kérdésével egy olyan területet érint, ami a mai zajokkal erősen szennyezett világunkban egyre fontosabbá válik. A gyerekek sok helyzetben nem megfelelő hangerőt választanak, a félénk, alig hallható beszédétől a bántóan hangos kiabálásig, ezért nagy szükség van arra, hogy közvetlenül tanítsuk őket a hangerő helyes megválasztására. Ezt a tanítást ez a munkafüzet rendkívül vonzó formában teszi. Történetbe ágyazva, az állatok hangjának analógiájával közérthetően és a gyerekek számára szemléletes helyzeteken keresztül mutatja be, hogy milyen előnyei vannak, ha pont olyan hangosan beszélünk, amit a helyzet és a környezet megkíván.

A munkafüzetet alapvetően a már iskoláskorú gyerekekkel való feldolgozásra ajánljuk, az iskoláskor kezdetén levő gyermeknek főként a bal oldali példákat, a 9–11 éveseknek a jobb oldalon található példákon túl a gondolkodtató, beszélgetésre alkalmas kérdéseket is.

A kötet feldolgozásának leghatékonyabb formája, ha együtt tanulmányozzuk a bemutatott helyzeteket a gyermekekkel, mert így módunk van a saját élményeinkkel, tapasztalatainkkal is összekötni a példákat, és elbeszélgetni a gyerek nehézségeiről, múltbeli jó vagy rossz tapasztalatairól is.

Ajánljuk a munkafüzetet szülőknek otthoni feldolgozásra, és egyéni foglalkozáshoz pszichológusoknak és gyógypedagógusoknak, de iskolapszichológusok és pedagógusok egyaránt használni tudják csoportfejlesztésre vagy osztálykeretben is. Az iskolába lépés előtt levő gyermekekkel játékos formában az óvopedagógusok és kiscsoportos foglalkozásokhoz óvodapszichológusok is tudnak belőle ötleteket meríteni.

N. Kollár Katalin PhD habil.
pedagógiai szakpszichológus
c. egyetemi tanár

BEVEZETÉS

Az, hogy picinyüinkből felelősségteljes, érett felnőttet neveljünk, a legcsodálatosabb, ugyanakkor legkomolyabb életfeladatunk is egyben. Ez a kiadvány olyan, megelőző célzatú fejlesztőcsomag, amely a gyermek gyermeki, a szülő szülői kompetenciáját kibontakoztatva mindkét felet harmonikusabb, boldogabb hétköznapihoz juttatja.

Miért írtam ezt a könyvet?

Ez a könyvsorozatom harmadik munkafüzete. Az autizmusban érintett populáció segítő eszközei között bukkanom rá az alapjául szolgáló állatos, színkódos hangerő-szabályozási rendszerre. Rögtön tudtam, hogy nemcsak a szülőknek, de a pedagógusoknak is hasznos lesz.

Hogy miért? Mert nemcsak a szülők, a pedagógusok is egyedül vannak. Megfelelő eszközök híján a társas viselkedés normáit még 2024-ben is verbális magyarázattal tanítják a gyermekeknek. A hangerő-szabályozást tekintve is ez a helyzet. A problémás szituációkkal való megküzdés azonban egy sor változatos megoldást hozott ki belőlük: vannak olyanok, akik tapsolnak vagy lekapcsolják a villanyt, akadnak, akik énekelni, furulyázni kezdenek, de olyan is, aki gondolkodtató feladatsort ad csoportjának, amelynek kivitelezése figyelmet igényel.

A kétségkívül egyedi megközelítésekkel azonban több probléma is akad. A villanykapcsoláshoz, zenéléshez kötött technikák *eszközfüggők*; ha nincs sötét, vagy eltűnik a hangszer, már alkalmazhatatlanok. Az éneklés vagy furulyázás *képességfüggő* – ha

olyan pedagógus kerül a gyermekközösségbe, akinek ezek nem erősségei, a megoldások *egyéni jellege* miatt már nem tudja alkalmazni

őket. A nagyobb gond azonban, hogy a felsorolt stratégiák *a kialakult probléma után*, a már felhangosodott gyermekcsoporthoz próbálnak változást elérni; továbbá, *mindig a pedagógus az, aki jelez*. A kicsik pedig sokkal nagyobb eséllyel válhatnak képessé saját (problémás) magatartásuk észlelésére és módosítására, ha érthető szabályrendszerrel látjuk el őket előzetesen. Utoljára, de nem utolsó sorban, ha különféle egyedi

technikákat használunk, akkor a nevelési színterek: azaz a *családi és az intézményi nevelés nem kapcsolódhatnak össze* – és ez egy olyan ziccer, amely kihagyása itt is, ott is fájó lehet. A családi nevelésben hasznos lenne, ha a szülőknek csak utalniuk kellene a pedagógus által elhintett emléknymokra; és az óvodában, iskolában legalább ilyen jól jönne a viselkedési szabályok családi alapozása, megerősítése.

Szlogenné vált, hogy a megelőzés mindig egyszerűbb, mint a kialakult probléma orvoslása. Az oktatás területén azonban egyelőre még tényleg csak szlogen ez a mondat, hiszen nincsenek megelőző célzatú, tesztelt viselkedésszabályozási rendszerek az óvodai, iskolai gyakorlatban. Moffitt és munkatársai pedig már 2011-ben ezt javasolták a szakmai döntéshozóknak.¹ Véleményük szerint, ha prevenciós rendszereket állítunk fel, akkor a csemeték – különösen azok, akik kevés önkontrollal rendelkeznek – **hajlamosak lesznek betartani a már létező szabályokat** szimplán azért, mert azok szándékos megszegése erőfeszítéssel járna. Ha tehát **pozitív magatartásokat szorgalmazó programokat „állítunk be alapvetésként”, akkor a gyermekek hajlamosak lesznek a „meglévő programban maradni”** – mert a normák megszegése tervezést és tudatos (ellen)döntéshozatalt kívánna tőlük.²

Bár nem illik nyíltan bevallani, napjainkban talán még erőteljesebb elvárás a (kiváló) tanulmányi előrehaladás.³ Csak akkor számíthatunk azonban arra, hogy valóban a legtöbbet hozzák ki magukból a csemeték, ha harmonikus környezet veszi őket körül otthon és az intézményekben egyaránt. **Az a gyermek lesz motivált a tanulásra és tud figyelni, aki képes „jelen lenni” a tanítási-tanulási folyamatban:** sem saját, sem társai viselkedési megnyilvánulásai nem zavarják. A nevelési színterek közös érdekén túl tehát a gyermekek hosszú távú érdeke is a kiegyensúlyozott, nyugodt légkör megteremtése.

Az állatok, a figyelem és a memória kapcsolata

Az emberi agy olyan rendszer, amelynek folyamatai – az észlelés, figyelem, memória és gondolkodás – egymással igen szoros kapcsolatban vannak.⁴ Ezek közül az egyik fontos központi mentális folyamat a memória. Az egyik legnagyobb hatású modell ezen a területen Atkinson és Shiffrin nevéhez fűződik. Elgondolásuk szerint a memória három struktúrából áll, az érzékelő tárból, a rövid távú tárból és a hosszú távú tárból. Az érzékelő tárok modalitás-specifikusak: a vizuális,

auditorikus, haptikus (azaz tapintási) modalitásnak külön-külön tár felel meg. Az információ azonban csak rövid ideig marad itt; *bizonyos része a figyelem középpontjába kerül*, majd a korlátozott kapacitású rövid távú tárba, ezt követően a hosszú távú tárba érkezik.⁵

Ez utóbbi alternatívája Craik és Lockhart elmélete, akik szerint nem a memória felépítése fontos, hanem inkább a működése.⁶ Feltételezésük szerint a memória egy kontínuum, amely felületes szenzoros folyamatoktól mély, szemantikus memóriafolyamato-
kig jut el. A kezdeti műveletek során az információ *fizikai és szenzoros jellemzőinek alapvető és felületi analízise* történik.⁷ A középső szakaszban mélyebb fokú feldolgozás, felismerés-címkézés veszi kezdetét. Ekkor történik az információ jelentésének megértése és korábbi emléknymainkhoz kapcsolása. Craik és Lockhart szerint *minél mélyebb szintű a középső szakasz analízise*, annál tovább marad a memóriánkban az információ; és *minél hosszabb időt töltünk a bejövő inger feldolgozásával*, annál nagyobb az esélye a mélyebb analízisnek, és a hosszú távú elraktározásnak egyaránt.⁸ De vajon mi az, aminek a feldolgozásával hosszú időt töltünk? Ami megragadja a figyelmünket. *Az adott ingernek tulajdonított figyelem szintje* tehát meghatározó szerepet játszik abban, hogy hosszú távú memóriánkban elraktározzuk-e az információt.

Milyen viselkedési szabályrendszert kell ennek értelmében prezentálnunk a gyermekeknek? Olyat, ami **ingergazdag, és lehetőleg minél többféle fizikai és szenzoros jellemzővel rendelkezik** – hogy egyszerre többféle érzékelő tárba is bejuthasson az információ. Ha a fizikai és szenzoros jellemzőkön felül a bemutatott inger még **vonzó és érdekes is a csemete számára, akkor még hosszabb időt tölt majd a feldolgozással, és még mélyebb analízist végez.**

A jelen kötetben **valós, kedvesen és hívogatóan ábrázolt, a Fővárosi Állatkertben megtekinthető állatok** (egér, manul, vadkuty, oroszlán) segítségével szemléltetjük a viselkedés íratlan szabályait. Az állatok közötti **fizikai méretkülönbség és hangjuk ereje együttesen** segít a fokozatok értelmezésében. Bízom benne, hogy a logikus összefüggések és a részletgazdag grafika párosa mind a gyermekekben, mind a felnőttekben maximálisan kiaknázza a figyelem mértéke – feldolgozás mélysége – memória összefüggéseket.